

REALIZACJA POLSKIEJ POLITYKI WSCHODNIEJ WOBEC UKRAINY NA PRZYKŁADZIE HUMANITARNEJ WSPÓLPRACY MIĘDZY PAŃSTWOWEJ

Tetiana Yelova

postgraduate student

Lesya Ukrainka Eastern European National University, (Lutsk, Ukraine)

e-mail: tanya.yelova@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-1059-5795

Streszczenie. Artykuł analizuje polską politykę wschodnią wobec Ukrainy w latach 90. XX - początku XXI wieku, ze szczególnym uwzględnieniem jej realizacji w sferze humanitarnej. Wiadomo, że w latach 1989 - 2010 Ukraina zajmowała ważne miejsce w polityce zagranicznej RP, zajmując czołowe miejsce w polskiej polityce wschodniej. W tym czasie kształtują się i rozwijają bilateralne stosunki młodych niepodległych państw, które zrobiły ewolucyjny krok, nawiązując i rozwijając dobrosąsiedzkie stosunki do poziomu partnerstwa strategicznego. Sfera humanitarna stała się jednym z ważnych elementów polskiej polityki wschodniej w badanym okresie. Głównym celem polskiej polityki wschodniej była odpowiedź na zmiany zachodzące na wschodniej granicy RP oraz nawiązanie stosunków z byłymi republikami ZSRR, zwłaszcza graniczącymi z Polską. Problemy pamięci historycznej, koordynacja złożonych sprzeczności historycznych oraz polityka pojednania międzyetnicznego, współpracy i interakcji kulturowej w nauce i edukacji - to nie jest pełna lista elementów współpracy humanitarnej Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy, które analizujemy w niniejszym artykule.

Słowa kluczowe: polityka wschodnia, sfera humanitarna, współpraca, stosunki międzyetniczne, Ukraina, Rzeczpospolita Polska.

REALIZATION OF POLISH EASTERN POLICY REGARDING UKRAINE ON THE EXAMPLE OF HUMANITARIAN INTERSTATE COOPERATION

Tetyana Yelova

Ph.D. student Department of Political Science

of Lesya Ukrainka East European National University (Lutsk, Ukraine)

e-mail: tanya.yelova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1059-5795>

Abstract. The Polish Eastern policy regarding Ukraine in the period from 90s of the XX until early XXI century, with an emphasis on its realization in the humanitarian sphere is analyzed in the article. It is known that Ukraine occupied an important place in the foreign policy of the Republic of Poland, occupying a leading position in Polish Eastern policy in the period from 1989 until 2010. It is at this time that the establishment and development of bilateral relations of the young independent states, which have taken an evolutionary step by establishing and developing good neighborly relations to the level of strategic partnership. The humanitarian sphere became one of the important components of Polish Eastern policy in the researched period.

The main goal of Polish Eastern policy became the responding to changes that take place of eastern abroad of the Republic of Poland and establishing relations with the former republics of the Soviet Union, primarily with those which shared a border with Poland. Problems of historical memory, harmonization of complex historical contradictions and the policy of interethnic reconciliation, cultural cooperation and interaction in the sphere of science and education – this is not a complete list of elements of humanitarian cooperation between the Republic of Poland and Ukraine, which are analyzed in the provided article.

Keywords: Eastern policy, humanitarian sphere, cooperation, interethnic relations, Ukraine, the Republic of Poland.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛЬСЬКОЇ СХІДНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ГУМАНІТАРНОЇ МІЖДЕРЖАВНОЇ СПІВПРАЦІ

Тетяна Єлова

аспірантка кафедри політології

Східноєвропейського національного університету

імені Лесі Українки (м. Луцьк, Україна)

e-mail: tanya.yelova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1059-5795>

Анотація. У статті аналізується польська східна політика щодо України у період 90-х років ХХ – на початку ХХІ століття, із акцентом на її реалізації у гуманітарній сфері. Відомо, що у період 1989 – 2010 років Україна посідає важливе місце у зовнішній політиці Республіки Польща, займаючи провідне місце у польській східній політиці. Саме у цей час відбувається становлення та розбудова двосторонніх відносин молодих незалежних держав, які зробили еволюційний крок, налагодивши та розвинувши добросусідські відносини до рівня стратегічного партнерства. Гуманітарна сфера стала однією із важливих складових польської східної політики у досліджуваний період.

Головною метою польської східної політики стало реагування на зміни, що відбувалися за східним кордоном Республіки Польща та налагодження відносин із бувшими республіками Радянського Союзу, передусім із тими, що мали спільний кордон із Польщею. Проблеми історичної пам'яті, узгодження складних історичних протиріч та політика міжнаціонального примирення, культурна співпраця та взаємодія у сфері науки і освіти – ось не повний перелік елементів гуманітарного співробітництва Республіки Польща та України, які аналізуються у представленій статті.

Ключові слова: східна політика, гуманітарна сфера, співробітництво, міжнаціональні відносини, Україна, Республіка Польща.

Formulation of the problem. The process of shaping Polish foreign policy since 1989 is quite complex and controversial, as the Polish political elite has faced the difficult task of developing a clear position on the rapid changes that are taking place in Western and Eastern Europe. The collapse of the USSR and the increasingly clear declarations of independence of its former republics, including Ukraine, affected the need for Polish diplomacy to be especially moderate and cautious in accepting new geopolitical realities and engaging in the international political life of the region. These

circumstances forced the political elite of the Republic of Poland to approach the formation of foreign policy carefully and cautiously.

An important component of Poland's eastern policy towards Ukraine was humanitarian cooperation, which complemented close economic cooperation and political cooperation. The importance of the humanitarian sphere of interstate relations can hardly be overestimated, because it depends on the interethnic relations of neighboring peoples, their interethnic understanding and reconciliation.

Analysis of recent research and publications. Materials published by Ukrainian and Polish authors: political scientists, historians, journalists and politicians were widely used to prepare this article. In particular, the works of K. Skubiszewski (*Skubiszewski K., 1997, p. 438*), who headed the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland in the early 90s of the twentieth century, are extremely valuable for the researcher and complement the scientific research of such Polish scientists as K. Fedorowicz K., 2004, p. 204), Z. Brzezinski and others. For example, the Poznan political scientist K. Fedorovych published a thorough monograph "Ukraine in Polish Eastern Policy 1989-1999" in which he comprehensively studies the Polish policy of two vectors and analyzes the place of Ukraine in it. K. Fedorovych pays considerable attention to the humanitarian vector of cooperation between the Republic of Poland and Ukraine, considering it an important element of the successful implementation of Polish Eastern policy.

The presented article is based on the work of Ukrainian researchers. Among others, the work of L. Strilchuk and V. Strilchuk "Institutional components of Ukrainian-Polish humanitarian relations and cooperation" (Strilchuk L., Strilchuk V., 2013), in which the authors comprehensively analyze all elements of humanitarian cooperation between Ukraine and Poland. The mentioned monograph is widely cited in the author's article. In addition, one cannot ignore the works of D. Gorun, O. Znakhorenko, V. Lyshko, N. Medvedchuk, which are of interest to the researcher of humanitarian Ukrainian-Polish relations.

The aim of the article is to analyze the peculiarities of the implementation of the Polish Eastern policy towards Ukraine in the humanitarian sphere, and to study the achievements of bilateral cooperation.

Presenting main material. The process of shaping Polish foreign policy since 1989, after the independence of the Republic of Poland. The choice of foreign policy orientations by the Polish political elite is, in general, a rather complex and contradictory process, because from the very beginning it was necessary to develop a clear position on the changes taking place in the West and, more importantly, in the East. The crisis, and later the collapse of the Soviet Union, posed an important task for the Polish establishment - to approach the formation of a new foreign policy of the Republic of Poland with special balance.

This is how Eastern policy appears, the purpose of which was to respond to the changes taking place on the eastern border of the Third Commonwealth (*Strilchuk L., 2008, p. 516*). Poznan political scientist K. Fedorowicz believes that, first of all, this was dictated by considerations of state security, an attempt to prevent a situation in which the Polish eastern border could become a zone of tension (*Fedorowicz K., 2004, p. 226*). The two-vector policy pursued by the Polish political elite in 1990 was, on the one hand, to support the former Soviet republics seeking independence and, on the other, to maintain contact with the Soviet authorities and not to violate the Warsaw Pact. In fact, it was a kind of balancing act with a view to Moscow.

The Eastern policy of the Republic of Poland is multifaceted and includes political cooperation, economic cooperation, establishment and development of cross-border cooperation and cooperation between countries in the humanitarian sphere (*Fedorowicz K., 2004, p. 106*). It is the humanitarian sphere of implementation of the eastern policy of Poland and is the subject of research in this article.

Poland's implementation of its Eastern policy towards Ukraine and interstate cooperation in the humanitarian sphere are reduced to several interconnected parts, but cooperation is developing as a single integrated process. Cooperation in the humanitarian sphere between neighboring countries can be divided into several levels and areas: joint touring, exhibition and festival activities, cooperation in the media, coordination of interpretation of common pages of history, cooperation in joint scientific, educational and cultural projects, cooperation in the field public organizations and national societies, religious cooperation, cooperation in the field of youth and health care, sports, tourism. In fact, these are all areas that are designed to promote good neighborly interethnic relations. After all, it is through the humanitarian sphere that neighboring nations can better understand each other and establish interpersonal relationships (*Strilchuk L., Strilchuk V., 2013 p. 13*).

The experience of Ukrainian-Polish cooperation in the humanitarian sphere shows that a new system of international relations has appeared and is successfully developing, which creates all the prerequisites for the harmonious combination of national interests of each country with European and world cultural values.

Mutual enrichment and rapprochement of cultures is an important pattern of spiritual and cultural development. This is especially noticeable in the example of Polish-Ukrainian cultural ties, because thanks to various contacts, they are constantly expanding and enriching interstate relations and ensuring the implementation of Polish Eastern policy in the humanitarian sphere. So, let's try to analyze in detail all the components of humanitarian cooperation between Poland and Ukraine.

According to domestic researchers L. Strilchuk and V. Strilchuk, an integral part of modern Ukrainian-Polish cultural relations is cooperation in the theatrical field, which adds a special flavor to the rather diverse, interstate artistic relations. Theatrical tours have been invariably popular in recent decades, as evidenced by their frequency and wide range of theatrical productions of Ukrainian groups in Poland and Polish - in Ukraine (*Strilchuk L., Strilchuk V., 2013 p. 27*).

Tours not only provide an opportunity to acquaint the neighboring people with national artistic heritage, traditions and history, but also help to better understand the neighbors, promote close interpersonal contacts between artists, musicians, artists, in particular, and between ordinary citizens in general. The importance of touring in establishing mutual understanding between the two nations is difficult to overestimate, because it is through touring is not only the representation of their own art, but also acquaintance with life, life and culture of the neighboring country, and therefore - spiritual rapprochement. Due to its versatility and the ability to communicate with a wide audience, the tour occupies one of the most important places in the cultural dialogue of the two countries (*Strilchuk L., Strilchuk V., 2013 p. 19*).

Analyzing the touring activities of Ukrainian and Polish artists, we can identify several features, in particular:

- during the 90s of the XX - the beginning of the XXI century there were ups and downs in touring activity, it was especially active in the first half of the 90s of the XX century;

- the most active students in the tour exchange were teams from the border regions - Volyn, Lviv, Ternopil, Ivano-Frankivsk, Chernivtsi, Khmelnytsky regions and Kyiv;
- Lviv, Lutsk and Kyiv most often hosted tours from the Ukrainian side, as well as Warsaw, Lublin, Chelm, Krakow from the Polish side;
- rural areas of Ukraine and Poland were practically not covered by touring activities;
- tours of Ukrainian and Polish bands invariably aroused high interest of the host party.

Cognition through culture is gradually becoming widespread, the episodic touring is harmoniously complemented by festivals, through which broad masses of the population join the culture of neighboring nations.

Cooperation between Ukraine and Poland in the field of exhibition activity was no less active. Book exhibitions were organized through libraries, publishing houses, and universities. Art exhibitions of Ukrainian and Polish artists, photo exhibitions, and museum expositions were held with great public interest. Through joint exhibitions, active contacts are established between artists of both countries. For example, the Lviv Academy of Arts has established close cooperation with the Institute of Art History in Łódź. Thus, exhibition activity is also an integral part of the cultural interaction of the two peoples. Through it, the image of the neighboring state is formed, the horizons of the audience are expanded (Strilchuk L., Strilchuk V., 2013 p. 24).

Interaction at the interstate level of scientific and educational institutions is an integral part of humanitarian cooperation. The main tasks of scientists and educators of neighboring Poland and Ukraine are to find mechanisms and opportunities for rapprochement of both societies. After all, it is the elite, including the scientific one, that forms a certain stereotype in the consciousness of society about the neighboring people, their history, culture, political traditions, way of life, and so on. Through holding joint conferences, symposia, textbook coordination, submission of complete and comprehensive information about the neighboring state, its image and perception in the neighboring society is formed. Therefore, the role of scientific and educational contacts in Ukrainian-Polish relations is an important component (*Ninichuk A., 2015, pp. 320-321*).

In this sense, the meeting of Ukrainian and Polish historians on December 22, 1995 in Warsaw became significant. Representatives of both countries agreed to organize permanent international scientific seminars related to the history of Ukrainian-Polish relations. Lesya Ukrainka Volyn State University (Lutsk) and the Military Historical Institute (Warsaw) took the lead and coordinated this work. Thanks to joint efforts, the First International Scientific Seminar "Ukrainian-Polish Relations during the Second World War" was held in Lutsk on March 27-30, 1996. The delegation of Polish historians was headed by Professor A. Einkel, Director of the Military Historical Institute in Warsaw, and the Ukrainian delegation was headed by Director of the I. Kryp'yakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine in Lviv, Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, Professor (J. Isayevych (*Strilchuk L., Ninichuk A., 2019, p. 189*)).

Differences in views on the past, difficulties in reconciling historical facts, and the high level of interest of both societies in issues of interethnic reconciliation have become a great responsibility for Ukrainian and Polish historians during scientific seminars.

Their real embodiment was the publication of ten volumes "Ukraine - Poland: difficult issues", which contain reports, discussion materials, minutes of agreements and disagreements, as well as a chronology of events in Volhynia and Galicia in 1939 - 1945 (*Ninichuk A., 2015, p. 321*).

Cooperation in the field of information and mass media is an integral part of humanitarian cooperation between Poland and Ukraine. Getting acquainted with the culture of the neighboring people, awareness of the way of life, its social and moral values is not possible without the active participation of the media in this process. Through the media, every Ukrainian and Pole can fully get acquainted with the history and culture, customs and traditions, achievements and problems of the people on the other side of the interstate border (*Dobrzhansky O., 2018, p. 16*).

It is the media, which today are widespread and accessible to everyone, covering certain events in international life, shape their perception of society, allow everyone to join the peculiarities of the culture of the neighboring people. After all, along with the facts, the media offer the reader (audience) their assessment of the event, place emphasis on their own taste in one or another aspect of it, add a certain context or omit some details (*Dobrzhansky O., 2018, p. 17*).

Awareness of the neighboring state is an integral part of Ukrainian-Polish interstate relations and this awareness is the basis of cultural and artistic cooperation between Ukraine and Poland, because the perception and understanding of the culture of the neighboring people is impossible without knowledge of its history, life and mentality.

Among the areas of cooperation in the humanitarian sphere, an important place is occupied by cooperation at the level of youth and sports organizations. Thus, the first Agreement on Youth Cooperation in the History of Polish-Ukrainian Relations was concluded by the Government of the Republic of Poland and the Government of the Ukrainian SSR on Youth Cooperation and Youth Exchanges on June 22, 1991. In subsequent years, the Treaty formed the basis of cooperation between neighboring states. This document has significantly diversified the forms of youth contacts, cooperation and exchanges of schoolchildren, students, young workers, members of youth societies and organizations. It defined the principles of youth contacts, establishing the legal principle of direct agreements between youth organizations and societies, schools, universities and other organizations working with youth.

Since the first half of the 1990s, youth contacts have revived significantly. The practice of holding joint seminars, conferences, tournaments, etc. by youth organizations of Ukraine and Poland, especially in the border regions, has become constant. The Ukrainian National Committee of Youth Organizations, established in 1992, which includes more than six dozen all-Ukrainian and 450 youth organizations at the regional level, is a representative of multidisciplinary cooperation between youth NGOs. In addition, the Ukrainian-Polish Youth Forum was established, the main purpose of which is the implementation of bilateral cooperation projects, in particular through cross-border and cross-border cooperation of young people of neighboring nations (*Strilchuk L., Strilchuk V., 2013 pp. 93-94*).

The youth of Ukraine and Poland are actively cooperating in the restoration and care of the graves of UPA soldiers in Poland. The interaction between Plast and the association of Polish scouts is fruitful. However, the mentioned cooperation exists mainly at the expense of financing of private and political funds, besides, the number of

the persons directly involved in cooperation is insignificant (*Strilchuk L., Strilchuk V., 2013 p. 94 - 95*).

However, it should be noted that Ukrainian-Polish relations in the youth sphere have many gaps and problems. Among them, first of all, it is necessary to highlight the lack of funds for the development of youth cooperation. Public funds are practically not provided at all, and funding goes mainly through national organizations and foreign funds, as noted above. Ukrainians are more willing to visit Poland, while Polish youth visit Ukraine very little (and often reluctantly). According to *Yi* magazine, foundations supporting Ukrainian-Polish youth cooperation focus mainly on elite youth, which is why the number of participants in youth exchanges is rather small. The circle of people who took part in joint seminars, youth exchanges, forums is closed to a certain category of people (*Borenko J., 2002, p.15*).

An important part of youth cooperation is variety and physical culture. The basis of the legal framework of Ukrainian-Polish cooperation in sports and physical culture is the Agreement between the State Committee for Physical Culture and Sports of Ukraine and the State Administration for Physical Culture and Tourism of the Republic of Poland on cooperation and exchanges in sports, signed on October 10, 1996 (Agreement). This Agreement allows for the development of bilateral cooperation between state sports administrations in national sports federations.

Representatives of state and public sports institutions of Ukraine and Poland fruitfully cooperate in international organizations, in particular, in the relevant structures of the Council of Europe and sports federations, often speaking from common positions. First of all, it concerns the fight against doping in sports.

Ukraine and Poland take an active part in the development of the movement "Sports for All" and the movement "Sports for the Disabled", the development of regional cooperation, in particular, it concerns initiatives of regional and voivodship sports organizations, federations and clubs aimed at developing multilateral cooperation. (*Strilchuk L., Strilchuk V., 2013 p. 98*).

Cooperation between Ukraine and the Republic of Poland in the field of sports and physical culture is an integral part of interstate and interpersonal relations and occupies an important niche in the field of humanitarian cooperation. The most striking example of such cooperation is the joint holding of the Euro-2012 football championship by Ukraine and Poland. Such a large-scale football championship was held for the first time in Eastern Europe, so Ukraine and Poland responsibly approached the preparation and holding of the largest sporting event in 2012. It is safe to say that in addition to the spectacular football holiday, the host countries gained invaluable experience of cooperation, established diverse contacts, demonstrated openness and overcame numerous barriers and stereotypes that, despite all efforts, existed in bilateral relations.

Another facet of humanitarian cooperation between the Republic of Poland and Ukraine is interstate tourism. In relations between neighboring countries there are almost all types of tourism: cognitive (excursion activities), youth, social, environmental (rural or green), recreational and sports, business, scientific, business, religious, shop tours. The richness of historical and cultural places in the border areas, favorable climate, diversity of historical, cultural and recreational resources of natural areas contribute to the constant growth of the number of tourist exchanges. Active movement

across the interstate border is a powerful political and economic factor to deepen mutual contacts between neighboring countries.

Conclusion. Establishing relations and cooperation in the field of tourism between Ukraine and Poland on the basis of modern national legislation should become, among others, a priority area of cooperation in the humanitarian sphere. After all, it is through active tourism, youth exchange, joint music and sports events, educational projects, cooperation of regional administrations, it is possible to remove certain subjective barriers and overcome prejudices between neighboring peoples that have accumulated in previous historical epochs.

Thus, the humanitarian relations between the Republic of Poland and Ukraine, which were implemented by both countries within the framework of Polish Eastern policy, play and will play a very important role in the future. Successful mutual cultural penetration and enrichment, harmonious development of neighboring nations, and, as a result, the integration of both societies into the European and world cultural space depend on them.

References:

1. Skubiszewski, K. (1997). *Polityka zagraniczna i odzyskanie niepodległości. Przemówienia, oświadczenia, wywiady 1989 – 1993*, Warszawa, 434 s.
2. Fedorowicz, K. (2004). *Ukraina w polskiej polityce wschodniej w latach 1989-1999*, Poznań, 249 s.
3. Strilchuk L., V., Stril'chuk V., V. (2013). *Instytutsiyni skladovi ukrayins'ko-pol's'kykh humanitarnykh vzayemyn i spivrobitnytstva. Luts'k: Volyns'ki starozhytnosti*, 258 s.
4. Strilchuk, L. (2008). *Ukrayina v polskiy skhidniy politytsi 1989 – 1999 rr. III Mizhnarodnyy naukovyy konhres ukrayins'kykh istorykiv. «Ukrayins'ka istorychna nauka na shlyakhu tvorchoho postupu»*. Luts'k, 17 – 19 travnya 2006 r.: *Dopovidi ta povidomlennya: V 3-kh tomakh*, Luts'k, RVV «Vezha» Volyns'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrayinky, T.3, s. 515-519.
5. Dobrzhansky, O. (2018). *Vplyv suchasnykh ZMI na formuvannya istorychnoyi pam'yati ukrayintsiv ta polyakiv. Istorychni ta politolohichni doslidzhennya. Naukovyy zhurnal. Spetsial'nyy vypusk: dopovidi na mizhnarodniy naukovo-praktychniy konferentsiyi «Transformatsiyi istorychnoyi pam'yati»*. Vinnytsya: DNU imeni V.Stusa, 2018, s 16-23.
6. Bore'ko, YA. (2002). *Nevdala imitatsiya, abo Evropeys'ka makroideya v pol's'ko-ukrayins'komu mikroprostorii. «YI»*, № 22. S.12-15.
7. Strilchuk, L., Ninichuk, A. (2019). *Viyny pam'yati ta viyny pam'yatnykiv u suchasnykh ukrayins'ko-pol's'kykh vidnosynakh: monohrafiya. Luts'k: Vezha-Druk*, 368 s.
8. Ninichuk, A. (2015). *Ukrayina ta Pol'shcha v systemi suchasnykh heopolitychnykh koordynat: humanitarnyy vektor spivpratsi. Hileya: naukovyy visnyk: zb.nauk.prats'. Kyiv, Vyp. 99, s. 319-325*.
9. *Uhoda mizh Derzhavnym komitetom z fizychnoyi kultury i sportu Ukrayiny ta Derzhavnoyu administratsiyeyu u spravakh fizychnoyi kul'tury ta turyzmu Respubliki Pol'shcha pro spivrobitnytstvo ta obminy u haluzi sportu vid 10 zhovtnya 1996 r.* URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T299800.html – Nazva z ekranu.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛЬСЬКОЇ СХІДНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ГУМАНІТАРНОЇ МІЖДЕРЖАВНОЇ СПІВПРАЦІ

Постановка проблеми. Процес формування польської зовнішньої політики з 1989 року – доволі складний та суперечливий, оскільки перед польською політичною елітою постало непросте завдання – випрацювати чітку позицію щодо змін, які стрімко відбувалися на Заході і Сході Європи. Розпад СРСР і чимраз виразніші декларації незалежності його бувших республік, у тому числі й України, позначилися на потребі польської дипломатії з особливою поміркованістю та обережністю сприймати нові геополітичні реалії та включатися у міжнародно-політичне життя регіону. Ці обставини змушували підійти політичну еліту Республіки Польща до формування зовнішньої політики виважено і обережно.

Важливою складовою польської східної політики щодо України стало гуманітарне співробітництво, що доповнило тісну економічну взаємодію і політичне співробітництво. Важливість гуманітарної сфери міждержавних відносин, навряд, чи може бути переоцінена, адже саме від неї залежать міжнаціональні стосунки сусідніх народів, їх міжнаціональне порозуміння та примирення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Для підготовки представленої статті широко використані матеріали, що опубліковані українськими та польськими авторами: політологами, істориками, журналістами і політиками. Зокрема, праці К. Скубішевського (*Skubiszewski K., 1997, s. 438*), що очолював МЗС Республіки Польща на початку 90-х років ХХ століття є надзвичайно цінними для дослідника і доповнюють наукові розвідки таких польських вчених як К. Федорович (*Fedorowicz K., 2004, s. 204*), З. Бжезінський та ін. Так, до прикладу, познанський політолог К. Федорович опублікував ґрунтовну монографію «Україна у польській східній політиці 1989 – 1999 роки» у якій комплексно досліджує польську політику двох векторів і аналізує місце у ній України. Чималу увагу К. Федорович приділяє гуманітарному вектору співробітництва Республіки Польща та України, вважаючи його важливим елементом успішної реалізації польської східної політики.

Представлена стаття опирається і на доробок українських дослідників. Серед інших слід виділити працю Л. Стрільчук та В.Стрільчука «Інституційні складові українсько-польських гуманітарних взаємин та співробітництва» (*Стрільчук Л., Стрільчук В., 2013*), у якій автори різнобічно аналізують усі елементи гуманітарного співробітництва України та Польщі. Згадана монографія є широко цитованою у авторській статті. Окрім того, не можна оминати увагою праці Д. Горуна, О.Знахоренко, В. Лишко, Н. Медведчук, що складають інтерес для дослідника гуманітарних українсько-польських взаємин.

Метою статті є аналіз особливостей реалізації польської східної політики щодо України у гуманітарній сфері, та дослідження досягнень двосторонньої взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Процес формування польської зовнішньої політики розпочинаючи із 1989 року, після здобуття незалежності Республікою Польща. Вибір зовнішньополітичних орієнтирів польською політичною елітою, загалом досить складний і суперечливий процес, адже з самого початку слід було виробити чітку позицію щодо змін, які відбувалися на Заході, а ще важливіше – на

Сході. Криза, а згодом і розпад Радянського Союзу поставили перед польським істеблїшментом важливе завдання – з особливою виваженістю підійти до формування нової закордонної політики Республіки Польща.

Так постає «східна політика метою якої стало реагування на зміни, що відбувалися за східним кордоном Третьої Речі Посполитої (*Стрільчук Л., 2008 с. 516*). Познанський політолог К. Федорович вважає, що, у першу чергу, це було продиктовано міркуваннями безпеки держави, намаганням не допустити до ситуації, у якій би польський східний кордон міг стати зоною напруги (*Fedorowicz K., 2004, s. 226*). Політика двох векторів, що її розпочала реалізовувати польська політична еліта в 1990 році, полягала, з одного боку, у підтримці колишніх республік СРСР, які прагнули до незалежності, а з іншого – метою цієї політики було збереження контактів із радянською владою і не порушенні Варшавського договору. Фактично, це було свого роду балансування із озиранням на Москву.

Східна політика Республіки Польща багатогранна і включає у себе політичну взаємодію, економічне співробітництво, налагодження та розвиток транскордонної співпраці та взаємодію між країнами у гуманітарній сфері (*Fedorowicz K., 2004, s. 106*). Саме гуманітарна сфера реалізації східної політики РП і є предметом дослідження у представленій статті.

Реалізація Польщею східної політики щодо України та міждержавна співпраця в гуманітарній сфері зводиться до кількох взаємопов'язаних частин, але розвивається співробітництво як єдиний цілісний процес. Співпрацю у гуманітарній сфері між сусідніми державами більш конкретно можна поділити на декілька рівнів і напрямів: спільна гастрольна, виставкова та фестивальна діяльність, співпраця у сфері ЗМІ, узгодження трактування спільних сторінок історії, співробітництво в царині спільних наукових, освітніх та культурних проєктів, співпраця у сфері громадських організацій та національних товариств, релігійна співпраця, співпраця у молодіжній сфері та охорони здоров'я, спорту, туризму. Фактично, це усі сфери, які покликані сприяти добросусідським міжнаціональним відносинам. Адже, саме за посередництвом гуманітарної сфери сусідні народи можуть краще зрозуміти один одного та налагодити міжлюдські взаємини (*Стрільчук Л., Стрільчук В., 2013 с. 13*).

Досвід українсько-польського співробітництва у гуманітарній сфері засвідчує, що з'явилася й успішно розвивається нова система міжнародних відносин, яка створює усі передумови для гармонійного поєднання національних інтересів кожної із країн з європейськими та світовими культурними цінностями.

Взаємне збагачення та зближення культур є важливою закономірністю духовного й культурного розвитку. Це особливо помітно на прикладі польсько-українських культурних зв'язків, адже завдяки найрізноманітнішим контактам вони постійно розширюють та збагачують міждержавні взаємини і забезпечують реалізації польської східної політики у гуманітарній сфері. Отож, спробуємо детально проаналізувати усі складові гуманітарного співробітництва РП та України.

Як вважають вітчизняні дослідники Л. Стрільчук та В.Стрільчук, невід'ємною складовою сучасних українсько-польських культурних взаємин є співпраця в театральній галузі, яка вносить особливий колорит, у доволі різноспекторні, міждержавні мистецькі стосунки. Незмінною популярністю впродовж останніх десятиліть користуються театральні гастролі, про що свідчить їх частота та

широкий спектр представлених театральних постановок українських колективів у Польщі, та польських – в Україні (*Стрільчук Л., Стрільчук В., 2013 с. 27*).

Гастрольні поїздки не лише дають можливість ознайомити сусідній народ з національними мистецькими надбаннями, традиціями та історією, а й допомагають краще зрозуміти сусідів, сприяють налагодженню тісних міжлюдських контактів як між артистами, музикантами, митцями, зокрема, так і між пересічними громадянами загалом. Важливість гастрольної діяльності у справі налагодження взаєморозуміння між двома націями важко переоцінити, адже саме через гастрольні поїздки відбувається не лише репрезентація власного мистецтва, але й ознайомлення з життям, побутом та культурою сусідньої країни, а отже – духовне зближення двох народів. В силу своєї багатоплановості і можливості спілкування з широкою аудиторією гастролі займають одне із найважливіших місць у культурному діалозі двох країн (*Стрільчук Л., Стрільчук В., 2013 с. 19*).

Аналізуючи гастрольну діяльність українських та польських митців можна виділити декілька особливостей, зокрема:

- впродовж 90-х років ХХ – початку ХХІ століття в гастрольній діяльності відбувалися підйоми та спади, особливо активною вона була в першій половині 90-х років ХХ століття;

- найактивнішу участь в гастрольному обміні приймали колективи прикордонних регіонів – Волинської, Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Чернівецької, Хмельницької областей та м.Києва;

- найчастіше приймали гастролі Львів, Луцьк та Київ – з українського боку, а також Варшава, Люблін, Хелм, Краків – з польського;

- сільська місцевість України та Польщі практично не була охоплена гастрольною діяльністю;

- гастролі українських та польських колективів незмінно викликали високу зацікавленість приймаючої сторони.

Пізнання через культуру поступово стає масовим, епізодичність гастролей гармонійно доповнюється фестивалями, через які широкі маси населення долучаються до культури сусідніх народів.

Не менш активно розвивалося співробітництво України та Польщі в галузі виставкової діяльності. Виставки книг організовувалися за посередництвом бібліотек, видавництв, університетів. З великою зацікавленістю громадськості проходили мистецькі виставки українських та польських художників, фотовиставки, музейні експозиції. За посередництвом спільних виставок налагоджуються активні контакти між митцями обох країн. Так, наприклад, Львівська академія мистецтв налагодила тісну співпрацю з Інститутом історії мистецтв у Лодзі. Таким чином, виставкова діяльність також є невід'ємним елементом культурної взаємодії двох народів. За її посередництвом формується образ держави-сусіда, розширюється кругозір глядачів (*Стрільчук Л., Стрільчук В., 2013 с. 24*).

Невід'ємною складовою гуманітарної співпраці є взаємодія на міждержавному рівні наукових та освітніх установ. Головними завданнями діячів науки та освіти сусідніх Польщі й України є пошук механізмів та можливостей зближення обох суспільств. Адже саме еліта, у тому числі наукова, формує певний стереотип у свідомості суспільства про сусідній народ, його історію, культуру,

політичні традиції, побут і т. ін. Через проведення спільних конференцій, симпозіумів, узгодження підручників, подання повної та різнобічної інформації про сусідню державу формується її імідж, сприйняття у сусідньому суспільстві. А тому роль наукових та освітніх контактів в українсько-польських відносинах є важливою складовою (Нінічук А., 2015, с. 320-321).

У цьому сенсі, знаковою стала зустріч українських та польських істориків 22 грудня 1995 року у Варшаві. Представники обох держав домовилися про організацію постійно діючих міжнародних наукових семінарів, пов'язаних з історією українсько-польських відносин. Керівництво та координацію цією роботою взяли на себе Волинський державний університет імені Лесі Українки (Луцьк) та Військовий історичний інститут (Варшава). Завдяки спільним зусиллям 27-30 березня 1996 року у Луцьку проходив I Міжнародний науковий семінар «Українсько-польські відносини в роки Другої світової війни». Делегацію польських істориків очолив директор Військового історичного інституту у Варшаві професор А. Айнкель, а українську – директор Інституту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України у Львові, академік НАН України, професор Я. Ісаєвич (Стрільчук Л., Нінічук А., 2019, с. 189).

Різниця в поглядах на минувшину, складність в узгодженні історичних фактів, високий рівень зацікавленості обох суспільств питаннями міжнаціонального примирення стали великою відповідальністю для українських та польських істориків під час наукових семінарів. Їх реальним втіленням стала публікація десяти томів «Україна – Польща: важкі питання», котрі містять доповіді, матеріали дискусій, протоколи узгоджень і розбіжностей, а також хронологію подій на Волині та Галичині у 1939 – 1945 роках (Нінічук А., 2015, с. 321).

Невід'ємною складовою гуманітарної взаємодії Польщі та України є співпраця у сфері інформації та ЗМІ. Ознайомлення з культурою сусіднього народу, поінформованість про спосіб життя, його суспільні та моральні цінності не можливе без активної участі у цьому процесі засобів масової інформації. За посередництвом ЗМІ кожен українець та поляк може повною мірою ознайомитися з історією та культурою, звичаями та традиціями, досягненнями та проблемами народу по інший бік міждержавного кордону (Добржанський О., 2018, с. 16).

Саме ЗМІ, які сьогодні є поширеними та доступними для кожного, висвітлюючи ті чи інші події міжнародного життя, формують їх сприйняття суспільством, дозволяють кожному долучитися до особливостей культури сусіднього народу. Адже разом із фактами, ЗМІ пропонують читацькій (глядацькій) аудиторії свою оцінку події, розставляють на власний смак акценти на тому чи іншому її аспекті, додають певний контекст чи опускають деякі подробиці (Добржанський О., 2018, с. 17).

Поінформованість про державу-сусіда є невід'ємною складовою українсько-польських міждержавних взаємин і саме ця поінформованість слугує підвалиною культурно-мистецькій співпраці України та Польщі, адже сприйняття та розуміння культури сусіднього народу не можливе без знання його історії, особливостей життя та менталітету.

Серед напрямів співробітництва у гуманітарній сфері, важливе місце посідає співпраця на рівні молодіжних та спортивних організацій. Так, перша Угода, що стосувалася молодіжної співпраці, в історії польсько-українських взаємин, була укладена Урядом Республіки Польща та Урядом УРСР про співробітництво

молоді і молодіжні обміни 22 червня 1991 року. У подальші роки, згаданий Договір ліг в основу співпраці сусідніх держав. Цей документ суттєво урізноманітнив форми молодіжних контактів, співпраці й обмінів школярами, студентами, молодими робітниками, членами молодіжних товариств та організацій. Вона визначила засади молодіжних контактів, закладаючи правовий принцип безпосередніх домовленостей молодіжних організацій і товариств, шкіл, вузів і інших організацій, що проводять роботу з молоддю.

Починаючи з першої половини 90-х років ХХ століття, молодіжні контакти суттєво пошвавилися. Постійною стала практика проведення молодіжними організаціями України та Польщі, особливо у прикордонних регіонах, спільних семінарів, конференцій, турнірів, тощо. Репрезентантом багатоспекторного співробітництва між молодіжними громадськими організаціями, з українського боку, є створений у 1992 році Український національний комітет молодіжних організацій, до якого входять понад шість десятків всеукраїнських і 450 молодіжних організацій регіонального рівня. Окрім того, створено Молодіжний українсько-польський форум, головною метою якого є реалізація проектів двостороннього співробітництва, зокрема по лінії транскордонної і прикордонної співпраці молоді сусідніх народів (*Стрільчук Л., Стрільчук В., 2013 с. 93-94*).

Активно співпрацює молодь України та Польщі у справі відновлення та опіки над могилами вояків УПА у Польщі. Плідною є взаємодія Пласту та об'єднання харцерів Польщі. Проте, згадана співпраця існує переважно за рахунок фінансування приватних і політичних фондів, до того ж, кількість осіб, безпосередньо залучених до співробітництва, є незначною (*Стрільчук Л., Стрільчук В., 2013 с. 94 - 95*).

Однак, слід зауважити, що українсько-польські відносини у молодіжній сфері мають і чимало прогалин та проблем. Серед них, в першу чергу, слід виділити недостатність коштів для розвитку молодіжної співпраці. Державні кошти, практично зовсім не надаються, а фінансування іде, головним чином, по лінії національних організацій та іноземних фондів, як уже зазначалося вище. Українці більш охоче відвідують Польщу, у той час, як польська молодь дуже мало (і часто неохоче) відвідує Україну. За даними часопису «Ї», фонди, що підтримують українсько-польську молодіжну співпрацю орієнтуються здебільшого на елітну молодь, а тому кількість учасників молодіжних обмінів є досить незначною. Коло осіб, які брали участь у спільних семінарах, молодіжних обмінах, форумах, замикається на певній категорії людей (*Боренько Я., 2002, с.15*).

Важливою частиною молодіжного співробітництва є спорт і фізична культура. Основу нормативно-правової бази українсько-польської співпраці у сфері спорту та фізичної культури становить Угода між Державним комітетом з фізичної культури і спорту України та Державною адміністрацією у справах фізичної культури та туризму Республіки Польща про співробітництво та обміни у галузі спорту, підписана 10 жовтня 1996 року (*Угода*). Зазначена Угода дозволяє розвивати двосторонню співпрацю між державними спортивними адміністраціями на національних спортивних федераціях.

Представники державних та громадських спортивних інституцій України і Польщі плідно співпрацюють у міжнародних організаціях, зокрема, у відповідних структурах Ради Європи та федераціях з видів спорту, часто виступаючи зі спільних позицій. Перш за все, це стосується боротьби з вживанням допінгу в спорті.

Україна і Польща беруть активну участь у розвитку руху «Спорт для всіх» та руху «Спорт інвалідів», розвитку регіонального співробітництва, зокрема, це стосується ініціатив обласних і воєvodських спортивних організацій, федерацій та клубів, направлених на розвиток багатостороннього співробітництва (Стрільчук Л., Стрільчук В., 2013 с. 98).

Співпраця між Україною та Республікою Польща у справі спорту та фізичної культури є невідомою частиною міждержавних та міжлюдських взаємин і займає важливу нішу у сфері гуманітарного співробітництва. Найяскравішим прикладом такого співробітництва є спільне проведення Україною та Польщею футбольного чемпіонату «Євро – 2012». Такий масштабний футбольний чемпіонат вперше проходив на теренах Східної Європи, а тому Україна та Польща з усією відповідальністю підійшли до підготовки та проведення найбільшої спортивної події 2012 року. Можна сміливо стверджувати, що окрім видовищного футбольного свята, приймаючі країни здобули неоціненний досвід співпраці, налагодили різнопланові контакти, продемонстрували відкритість та подолали численні бар'єри і стереотипи, що попри всі зусилля, існували у двосторонніх стосунках.

Ще однією гранню гуманітарної співпраці Республіки Польща та України є міждержавний туризм. У стосунках між сусідніми державами мають місце практично усі види туризму: пізнавальний (екскурсійна діяльність), молодіжний, соціальний, екологічний (сільський або зелений), рекреаційно-спортивний, бізнесовий, науковий, діловий, релігійний, шоп-тури. Багатство історико-культурних місць на прикордонних територіях, сприятливий клімат, різноманітність історико-культурних і рекреаційних ресурсів природних територій сприяють постійному зростанню кількості туристичних обмінів. Активний рух через міждержавний кордон – це потужний політико-економічний чинник до поглиблення взаємних контактів між сусідніми країнами.

Висновок. Налагодження зв'язків та співпраці у сфері туризму між Україною та РП на основі сучасної національної законодавчої бази повинно стати, поряд з іншими, пріоритетним напрямком співробітництва у гуманітарній сфері. Адже саме через активну туристичну діяльність, обмін молоддю, спільні музичні та спортивні заходи, освітні проекти, співпраця адміністрацій регіонів, дає змогу усунути певні суб'єктивні бар'єри і подолати упередження між сусідніми народами, що нагромадилися у попередні історичні епохи.

Отже, гуманітарні взаємини Республіки Польща та України, що реалізовувалися обома країнами у рамках польської східної політики відіграють і відіграватимуть у майбутньому досить важливу роль. Саме від них залежить успішне взаємне культурне проникнення та збагачення, гармонійний розвиток сусідніх народів, і, як наслідок, інтеграція обох суспільств в загальноєвропейський і світовий культурний простір.

Список використаних джерел:

1. Skubiszewski, K. (1997). *Polityka zagraniczna i odzyskanie niepodległości. Przemówienia, oświadczenia, wywiady 1989 – 1993*, Warszawa, 434 s.
2. Fedorowicz, K. (2004). *Ukraina w polskiej polityce wschodniej w latach 1989-1999*, Poznań, 249 s.
3. Стрільчук Л., В., Стрільчук В., В. (2013). Інституційні складові українсько-польських гуманітарних взаємин і співробітництва. Луцьк: Волинські старожитності, 258 с.

4. Стрільчук, Л. (2008). Україна в польській східній політиці 1989 – 1999 рр. *III Міжнародний науковий конгрес українських істориків. «Українська історична наука на шляху творчого поступу»*. Луцьк, 17 – 19 травня 2006 р.: *Доповіді та повідомлення: В 3-х томах*, Луцьк, РВВ «Вежа» Волинського національного університету імені Лесі Українки, Т.3, с. 515-519.
5. Добржанський, О. (2018). Вплив сучасних ЗМІ на формування історичної пам'яті українців та поляків. *Історичні та політологічні дослідження. Науковий журнал. Спеціальний випуск: доповіді на міжнародній науково-практичній конференції «Трансформації історичної пам'яті»*. Вінниця: ДНУ імені В.Стуса, 2018, с 16-23.
6. Боренько, Я. (2002). Невдала імітація, або Європейська макроідея в польсько-українському мікропросторі. *«І»*, № 22. С.12-15.
7. Стрільчук, Л., Нінічук, А. (2019). Війни пам'яті та війни пам'ятників у сучасних українсько-польських відносинах: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 368 с.
8. Нінічук, А. (2015). Україна та Польща в системі сучасних геополітичних координат: гуманітарний вектор співпраці. *Гілея: науковий вісник: зб.наук.праць*. Київ, Вип. 99, с. 319-325.
9. Угода між Державним комітетом з фізичної культури і спорту України та Державною адміністрацією у справах фізичної культури та туризму Республіки Польща про співробітництво та обміни у галузі спорту від 10 жовтня 1996 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T299800.html – Назва з екрану.